

валютного курсу, оскільки НБУ встановлював його фіксоване значення, та шляхом валютних інтервенцій і адміністративних заходів намагався забезпечити його стабільність. Шляхом забезпечення стабільного курсу досягалися стратегічні цілі монетарної політики, зокрема зростання зайнятості, збалансування платіжного балансу, зростання виробництва, забезпечення стабільності цін.

Павло ВАСИЛИНА
студент факультету банківського бізнесу
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доцент Галицейська Ю.М.

СУЧАСНИЙ СТАН РЕФІНАНСУВАННЯ НБУ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Одним з головних критеріїв готовності і здатності України до вирішення актуального питання світової інтеграції є стійкість банківської системи, що впливає на фінансову стабільність країни в цілому. А для забезпечення стійкості банку та ефективного проведення ним активних операцій, зокрема і кредитування реального сектору, банківській установі вкрай важливо постійно підтримувати об'єктивно необхідне співвідношення між трьома складовими – власним капіталом банку, залученими і розміщеними ним коштами шляхом оперативного керування їхніми структурними елементами, а це означає підтримання ліквідності на належному рівні. При виникненні проблеми із ліквідністю банківської установи останні мають змогу звернутися за кредитом до НБУ з метою отримання в позику необхідної їм кількості грошових коштів, тобто отримати рефінансування.

Національний банк України використовує інструменти грошово-кредитної політики, а саме рефінансування банківських інститутів, з встановленням облікової ставки за наданими кредитами, з ціллю забезпечення стабільного функціонування платіжної системи та запобігання виникнення банківських криз. Спочатку політика рефінансування використовувалася виключно як інструмент дії на стан грошово-кредитного обігу. На сучасному етапі розвитку грошової системи нашої країни рефінансування використовується як інструмент фінансової допомоги та підвищення рівня капіталізації комерційних банків. Ціллю позичальника-комерційного банку найчастіше є вирішення завдання: отримання кредиту на більш вигідних умовах, наприклад, по нижчій ставці, що дозволяє йому знижати свої витрати [4].

Якість кредитного портфеля по операціях рефінансування оцінюється експертами на сьогоднішній день як кредити з високим ризиком, оскільки існує значна питома вага простроченої заборгованості, погіршення фінансового стану позичальників та проблем реалізації застав. В звітності Національного банку України дані кредити визначаються як «знецінені кредити».

Головна мета, з якою здійснюється кредитування комерційних банків, — це підтримка їх ліквідності у разі непередбачуваних кризових явищ. Кредитування здійснюється за допомогою операцій РЕПО, кредитів наданих шляхом проведення тендерів, дисконтування векселів, кредитів овернайт, рефінансування через операції на відкритому ринку та різні стабілізаційні кредити [5].

Звернемо увагу на загальний обсяг наданих кредитів НБУ комерційним банкам, що представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Об'єм наданих кредитів НБУ комерційним банкам за 2011-2014 рр. [2]

Роки	Півріччя	Загальний обсяг наданих кредитних ресурсів, млрд. грн	Середньозважена відсоткова ставка, %	
			Усього	у т.ч. за операціями овернайт
2011	I півріччя	1,8	11,6	8,9
	II півріччя	27,0	12,3	9,4
2012	I півріччя	27,0	7,9	8,3
	II півріччя	70,6	8,1	8,8
2013	I півріччя	15,5	7,8	9,5
	II півріччя	56,0	6,9	7,6
2014	I півріччя	119,9	13,1	10,2
	II півріччя	102,4	17,2	16,7

З даної таблиці можна дійти висновків, що НБУ надає комерційним банкам кредити задля підтримки стабільності у критичних ситуаціях. Отже, ми можемо побачити, що найбільше надавались кредити комерційним банкам у 2014 році як в першому півріччі – 119,9 млрд. грн, так і у другому — 102,4 млрд. грн. Загалом за 2014 рік комерційним банкам було надано 222,3 млрд. грн. Порівнюючи останні 3 роки, можна сказати, що I півріччя 2011 року та аналогічний період 2013 року були найбільш стабільними, адже за ці періоди видалось найменше кредитних ресурсів — 1,8 млрд. грн. та 15,5 млрд. грн. відповідно.

В таблиці 2 наведені обсяги кредитів, що надаються Національним банком України за допомогою різних інструментів рефінансування.

Таблиця 2

Динаміка кредитів рефінансування Національного банку України в розрізі інструментів рефінансування за 2011-2014 рр.[1]

Показник	Роки							
	2011		2012		2013		2014	
	Обсяг, млрд. грн	Процентна ставка, %	Обсяг, млрд. грн	Процентна ставка, %	Обсяг, млрд. грн.	Процентна ставка, %	Обсяг, млрд. грн	Процентна ставка, %
Кредити надані через тендер	1,6	12,5	11,7	7,7	7,9	6,8	55,4	17,5
Кредити овернайт	4,6	9,4	28,7	8,8	8,5	7,6	95,2	19,7
Операції РЕПО	2,5	12,6	56,7	7,9	44,6	6,9	20,4	10,8
Стабілізаційні кредити	61,2	-	0,5	9,5	40,6	8,9	0,3	8,5
Всього	28,9	-	97,6	-	101,6	-	222,3	-

Аналізуючи таблицю, можна визначити, що у зв'язку з погіршенням економічної ситуації в країні, збільшувались обсяги рефінансування центральним банком з кожним роком. З даної таблиці спостерігається, що за аналізований період у 2012 році найбільша частка наданих кредитів шляхом операцій РЕПО — 56,7 млрд. грн. У даному періоді найбільша частина в загальній сумі кредитів займають операції РЕПО

(майже 58 %). Така частина операцій РЕПО у структурі операцій рефінансування зумовлена розвитком ринку державних цінних паперів. Однак, у 2014 році найбільшу частку займають кредити овернайт, частка яких в структурі рефінансування становить 43%, а також кредити надані шляхом проведення тендерів — 25%. У 2014 році було надано рекордний обсяг кредитів овернайт та кредитів наданих шляхом проведення тендерів, обсяг яких за цей період становив 95,2 та 55,4 млрд. грн. відповідно. У 2014 році було надано найбільше за останні роки кредитів рефінансування 222,3 млрд. грн., що в 2,2 раза більше ніж у попередньому році. Це пов'язане насамперед із загостренням економічної кризи в країні.

Згідно з інформацією про отримані кредити рефінансування на 1 грудня 2014 року найбільший обсяг кредитів НБУ припадає на такі банки як «Ощадбанк», «ПриватБанк» і проблемний «Дельта Банк», що в абсолютних показниках – 17,6 млрд. грн, 17,5 млрд. грн і 9,6 млрд. грн, відповідно. По відношенні до обсягу депозитів фізичних осіб «Ощадбанк» отримав кредити на 69% свого депозитного портфеля, «Дельта Банк» – на 54%, «ПриватБанк» – на 20%. По відношенні до капіталу банків НБУ по праву може вважати себе новим «мажоритарним акціонером» «Дельта Банку», оскільки його кредити склали 193%, або двократний розмір капіталу[5].

Серед основних проблем, що виникають при здійсненні політики рефінансування можна виділити наступні: не розвинуте використання короткострокових кредитів; необхідність подальшого розвитку ринку державних цінних паперів; порівняно високі ставки рефінансування; недостатній контроль за цільовим використанням кредитів. На нашу думку, варто запропонувати наступні шляхи вирішення проблем, пов'язаних із рефінансуванням в Україні:

- підтримувати ліквідність банків необхідно переважно за допомогою короткострокового рефінансування, за умов надійного забезпечення;
- підвищення ефективності підтримки банківської ліквідності за допомогою розвитку ринку державних цінних паперів;
- надавати стабілізаційні кредити за процентною ставкою, що вища за кредити овернайт, лише в критичних випадках і тільки тим банкам, що є досить платоспроможними, проте потребують підтримки органів регулювання;
- підвищити контроль за здійсненням операцій рефінансування та використання кредитних ресурсів.

Отже, рефінансування є дієвим методом тимчасової підтримки ліквідності банку в екстрених ситуаціях, але не варто розглядати кошти рефінансування як єдине джерело надання дешевих кредитних ресурсів. НБУ за умов напруження на ринку повинен суворо стежити за цільовим характером використання наданих банкам коштів для уникнення спекулятивних операцій, а також прискіпливо обирати банки-реципієнти.

Список літератури

1. Динаміка кредитів рефінансування Національного банку України [Електронний ресурс] / офіційний сайт НБУ. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/files/stat.pdf>.
2. Монетарний огляд НБУ за відповідний період [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=9792473>.
3. Рефінансування НБУ [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123604.
4. «Дзеркало тижня. Україна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dt.ua/ECONOMICS/nbu-v-grudni-rekordno-refinansuvav-banki-161670_.html.
5. Інформаційне агентство УНІАН [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://economics.unian.net/finance/1033461-taynyi-refinansirovaniya-kto-poluchil-podderjku-natsbanka.html#>.
6. Ковальчук Т.Т. Ліквідність комерційних банків [Текст]: навчальний посібник / Т. Т. Ковальчук, М. М. Коваль. – К.: Знання: КОО, 2010. – 120 с.